

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 13 marca 2017 r.

Pozycja 51

POSTANOWIENIE

z dnia 16 listopada 2016 r.

Sygn. akt Ts 203/16

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Stanisław Rymar,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej A.K.W. w sprawie zgodności:

art. 398¹ i art. 394² § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2014 r. poz. 101, ze zm.) z art. 45 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 oraz art. 78 w związku z art. 176 ust. 1, a także z art. 175 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,

p o s t a n a w i a:

odmówić nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej.

UZASADNIENIE

W skardze konstytucyjnej wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 29 września 2016 r. (data nadania) A.K.W. (dalej: skarżący) zarzucił, że art. 398¹ i art. 394² § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U.2014.101, ze zm.; dalej: kpc) w zakresie, w jakim, „nie przewidują one możliwości zaskarżenia postanowienia sądu drugiej instancji w sprawie odmowy zwolnienia od kosztów sądowych uiszczenia opłaty sądowej od skargi kasacyjnej”, są niezgodne z art. 45 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 oraz art. 78 w związku z art. 176 ust. 1, a także z art. 175 ust. 1 Konstytucji.

Skarga konstytucyjna została złożona w Trybunale na podstawie następującej sprawy. Skarżący wystąpił z powództwem o ustalenie nieważności umowy zawartej w 2007 r. oraz uznanie jej za bezskuteczną. Postępowanie w tej sprawie toczyło się przed Sądem Okręgowym w W. i Sądem Apelacyjnym w W. (dalej: Sąd Apelacyjny w W.). Z uwagi na niekorzystny dla skarżącego wyrok Sądu Apelacyjnego w W. z grudnia 2015 r. skarżący wniósł, za pośrednictwem tego sądu, skargę kasacyjną wraz z wnioskiem o zwolnienie go od opłaty sądowej od tego środka prawnego w części ponad kwotę 14 000 zł, którą uiscił. Postanowieniem z maja 2016 r. Sąd Apelacyjny w W. zwolnił skarżącego od opłaty od skargi kasacyjnej ponad kwotę 20 000 zł, w pozostałym zakresie wniosek oddalił. Zdaniem sądu sytuacja finansowa skarżącego, a w szczególności posiadanie przez niego oszczędności w wysokości 20 000 zł, nie uzasadniała uwzględnienia wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych w całości. W dniu 18 maja 2016 r. skarżący uiscił opłatę w wysokości 1000 zł i wniósł zażalenie na postanowienie Sądu Apelacyjnego w W. z maja 2016 r. W czerwcu 2016 r. Sąd Apelacyj-

ny w W. wydał dwa postanowienia. W pierwszym odrzucił zażalenie skarżącego, stwierdziwszy, że rozstrzygnięcie w przedmiocie częściowego zwolnienia go od opłaty od skargi kasacyjnej nie podlega zaskarżeniu. W drugim odrzucił skargę kasacyjną z powodu nieuiszczenia od niej należnej opłaty. Oba postanowienia Sądu Apelacyjnego w W., wskazane przez skarżącego jako orzeczenia ostateczne w rozumieniu art. 79 ust. 1 Konstytucji, zostały mu doręczone 30 czerwca 2016 r.

Zakwestionowanym w skardze przepisom skarżący postawił zarzut pominięcia legislacyjnego. Jego zdaniem z powodu braku ustawowej możliwości zaskarżenia postanowienia w sprawie częściowego zwolnienia od opłaty sądowej od skargi kasacyjnej „zamknięta została droga do skorzystania z przysługującego mu uprawnienia do sądu oraz postępowania dwuinstancyjnego w postaci odwołania od orzeczenia wydanego przez sąd II instancji działając[ego] jako sąd I instancji” (art. 45 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3, art. 78, i art. 176 ust. 1 Konstytucji). Skutkiem tego pominięcia legislacyjnego jest także „zamknięcie dostępu do wymiaru sprawiedliwości (...) w postaci rozpoznania przez Sąd Najwyższy skargi kasacyjnej” (art. 175 ust. 1 Konstytucji).

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Zgodnie z art. 37 ust. 1 w związku z art. 50 ustawy z dnia 22 lipca 2016 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz.U.1157; dalej: ustawa o TK) skarga konstytucyjna podlega wstępnemu rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym, podczas którego Trybunał bada, czy odpowiada ona określonym przez prawo wymaganiom, a także czy nie zachodzą przesłanki, o których mowa w art. 40 ust. 1 ustawy o TK.

2. W myśl art. 79 ust. 1 Konstytucji każdy, czyje konstytucyjne wolności lub prawa zostały naruszone, ma prawo, na zasadach określonych w ustawie o TK, wnieść skargę do Trybunału Konstytucyjnego w sprawie zgodności z Konstytucją ustawy lub innego aktu normatywnego, na podstawie którego sąd lub organ administracji publicznej orzekł ostatecznie o jego wolnościach lub prawach albo o jego obowiązkach określonych w Konstytucji.

3. Skarżący zakwestionował art. 398¹ kpc w brzmieniu: „§ 1. Od wydanego przez sąd drugiej instancji prawomocnego wyroku lub postanowienia w przedmiocie odrzucenia pozwu albo umorzenia postępowania kończących postępowanie w sprawie strona, Prokurator Generalny, Rzecznik Praw Obywatelskich lub Rzecznik Praw Dziecka może wnieść skargę kasacyjną do Sądu Najwyższego, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej. § 2. Wniesienie skargi kasacyjnej przez stronę wyłącza – w zaskarżonym zakresie – wniesienie skargi kasacyjnej przez Prokuratora Generalnego, Rzecznika Praw Obywatelskich lub Rzecznika Praw Dziecka”, a także art. 394² § 1 kpc, który stanowi: „Na postanowienia sądu drugiej instancji, których przedmiotem są oddalenie wniosku o wyłączenie sędziego, zwrot kosztów procesu, zwrot kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu, skazanie świadka, biegłego, strony, jej pełnomocnika oraz osoby trzeciej na grzywnę, zarządzenie przymusowego sprowadzenia i aresztowania świadka, odmowa zwolnienia świadka i biegłego od grzywny i świadka od przymusowego sprowadzenia, przysługuje zażalenie do innego składu tego sądu, z wyjątkiem postanowień wydanych w wyniku rozpoznania zażalenia na postanowienie sądu pierwszej instancji”.

4. Zgodnie z art. 79 ust. 1 Konstytucji skarżący może wnieść skargę konstytucyjną, jeżeli jego „wolności lub prawa zostały naruszone”. Z tego względu art. 48 ust. 1 pkt 2 ustawy

o TK stanowi, że skarga poza wymaganiami dotyczącymi pisma procesowego powinna zawierać wskazanie tych wolności i określenie sposobu ich naruszenia.

5. Istota zarzutów sformułowanych w skardze dotyczy braku ustawowej możliwości instancyjnej kontroli orzeczenia sądu II instancji („działającego jako sąd I instancji”) w sprawie częściowego zwolnienia od opłaty sądowej od skargi kasacyjnej. Skutkiem tego pominięcia legislacyjnego jest – jak stwierdził skarżący – naruszenie jego praw wyrażonych w art. 45 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3, art. 78, i art. 176 ust. 1 Konstytucji.

5.1. W związku z powyższym Trybunał zwraca uwagę na to, że w wyroku z 30 marca 2009 r., wydanym w sprawie SK 19/08, orzekł: „Sąd drugiej instancji, który orzeka po raz pierwszy w przedmiocie zwolnienia od kosztów postępowania, nie może zostać uznany za sąd pierwszej instancji. Sąd ten, wydając postanowienie w przedmiocie zwolnienia od kosztów postępowania, nie rozstrzyga odrębnej sprawy, ale podejmuje rozstrzygnięcie dotyczące wniesionego środka zaskarżenia, rzutujące na możliwość jego merytorycznego rozpoznania. Konstytucyjna zasada dwuinstancyjności postępowania nie wymaga, aby rozstrzygnięcie wydane po raz pierwszy przez sąd drugiej instancji w kwestii zwolnienia od kosztów postępowania musiało podlegać dalszej kontroli instancyjnej. W tym zakresie stosuje się natomiast ogólny nakaz ukształtowania postępowania sądowego zgodnie z wymogami sprawiedliwości proceduralnej” (OTK ZU nr 3/A/2009, poz. 29). Trybunał uznał także, że „konstytucyjne standardy sprawiedliwej procedury sądowej wymagają, aby strony i uczestnicy postępowania mogli wnosić środki zaskarżenia od postanowień w kwestii zwolnienia od kosztów postępowania wydawanych przez sąd pierwszej instancji. Konstytucyjne standardy sprawiedliwej procedury nie nakazują natomiast przyznania stronom i uczestnikom postępowania środków zaskarżenia od postanowień w kwestii zwolnienia od kosztów postępowania wydanych po raz pierwszy przez sąd drugiej instancji”.

5.2. Ponadto Trybunał zauważa, że – w myśl art. 380 w związku z art. 398²¹ kpc – przy składaniu do Sądu Najwyższego zażalenia na postanowienie sądu apelacyjnego o odrzuceniu skargi kasacyjnej, z którego – co wynika z dokumentów dołączonych do skargi – skarżący nie skorzystał, możliwe jest dołączenie przez stronę wniosku o rozszerzenie kontroli na postanowienie o odmowie zwolnienia – w całości, jak i w części – od opłaty od skargi kasacyjnej (zob. np. postanowienia SN z 28 czerwca 2007 r., sprawa IV CZ 38/07, „Legalis” oraz 27 listopada 2013 r., sprawa akt V CZ 61/13, „Legalis”). Rozstrzygnięcia w sprawie opłaty od skargi kasacyjnej podlegają więc kontroli Sądu Najwyższego.

5.3. Mając powyższe na względzie Trybunał stwierdza, że skarżący nie uprawdopodobnił naruszenia swych praw wyrażonych w art. 45 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3, art. 78, i art. 176 ust. 1 Konstytucji. Wydanie merytorycznego orzeczenia jest więc niedopuszczalne.

5.4. Jedynie na marginesie należy wskazać, że w sprawie SK 19/08 Trybunał zasugerował ustawodawcy rozważenie, czy wzgląd na konieczność zapewnienia możliwie najszerzego dostępu do sądu nie przemawia za wprowadzeniem rozwiązań umożliwiających sądową kontrolę rozstrzygnięć w przedmiocie zwolnienia od kosztów sądowych wydawanych przez sąd II instancji. Pomimo upływu ponad siedmiu lat od publikacji wyroku Trybunału w Dzienniku Ustaw ustawodawca nie podjął jednak czynności zmierzających do zmiany stanu prawnego w tym zakresie.

6. Skarżący podniósł, że w wyniku pominięcia legislacyjnego zostało naruszone – wyrażone w art. 175 ust. 1 Konstytucji – prawo „do dostępu do wymiaru sprawiedliwości” polegające na rozpoznaniu skargi kasacyjnej przez Sąd Najwyższy.

6.1. W odniesieniu do powyższego zarzutu Trybunał zwraca uwagę na to, że art. 175 ust. 1 Konstytucji formułuje zasadę sądowego wymiaru sprawiedliwości i określa ogólnie strukturę sądownictwa. Nie jest on jednak dla skarżącego źródłem wolności lub praw, o których mowa w art. 79 ust. 1 Konstytucji. Ponadto, jak Trybunał wielokrotnie wskazywał w swoich orzeczeniach, prawo do rozpoznania przez Sąd Najwyższy skargi kasacyjnej w postępowaniu cywilnym nie jest prawem gwarantowanym konstytucyjnie (zob. wyroki TK z: 10 lipca 2000 r., sprawa SK 12/99, OTK ZU nr 5/2000, poz. 143; 6 października 2004 r., sprawa SK 23/02, OTK ZU nr 9/A/2004, poz. 89; 31 marca 2005 r., sprawa SK 26/02, OTK ZU nr 3/A/2005, poz. 29).

6.2. W tym zakresie skarżący nie wskazał konstytucyjnych praw, a w konsekwencji nie określił sposobu ich naruszenia. Wniesiona skarga nie spełnia podstawowego warunku wskazanego w art. 79 ust. 1 Konstytucji, wydanie orzeczenia jest więc niedopuszczalne.

Wskazane okoliczności są – zgodnie z art. 40 ust. 1 pkt 1 w związku z art. 50 ustawy o TK – podstawą odmowy nadania analizowanej skardze dalszego biegu.

W związku z powyższym Trybunał Konstytucyjny postanowił jak na wstępie.